

netop det, der ikke er muligt, da bogens pointe og styrke blandt andet er at vise den kompleksitet, der er i samfundet. Nye måder at agere på ændrer samfundet, hvilket bevirker, at flere forskellige modeller eksisterer side om side. Der er således ikke tale om en konklusion i gængs forstand, idet forfatteren inddrager nyt materiale og revurderer tidligere antropologiske temaer om hushold, slægtskab og køn.

Hired Daughters (som bog eller ph.d.-afhandling) kan anbefales til alle, der gerne vil have et indblik i de muligheder, som piger og kvinder, der udfører husarbejde i Marokko, har i det marokkanske samfund, og ikke mindst i de overvejelser, de gør sig i denne forbindelse.

Ilseil Halby
Antropolog, mag.scient.

GISLI PALSSON: *The Man who Stole Himself. The Slave Odyssey of Hans Jonathan.* Chicago: The University of Chicago Press 2016. 288 sider. ISBN 978-0226313283. Pris: 179,95 kr.

Nogle bøger fænger. De har en overraskende vedkommende historie fortalt på en litterær genkendelig måde. Gisli Palssons mesterlige fortælling om Hans Jonathans odysse (1784-1827) er én af dem. Gennem bogen følger vi mulatten og slaven Hans Jonathans lange rejse fra St. Croix i Dansk Vestindien til København, hvor han kæmper ved Slaget på Reden og for sin egen frihed, før han flygter til Island, bliver en fri og afholdt mand, skifter familie og siden dør af et ildebefindende i marken ved sin gård.

Det er en fascinerende historie – ikke mindst fordi det, som Palsson gør klart i indledningen, er historien om imperialismen, kolonialisme, racisme, menneskerettigheder og globalisme presset ind i ét ekstraordinært liv (s. xiii). Slægtens senere historie i Djupivogur i Island opsummeres rammende som en rejse fra, at man på Jonathans tid tog race og hudfarve som noget givet i landsbyen, til at man senere blev udsat for sladder og nedvurderinger på grund af selvsamme race og hudfarve under den mere nationalistiske søgen mod „renhed“, til at slægten i dag fejrer (og fejres for) sit internationale afrocaribiske ophav (s. 191). Familiebiografien formår således at være helt oppe på verdenshistoriens store tinder, samtidig med at den giver et unikt indblik i én persons og families intime historie. Hans Jonathans liv (og efterkommere) bliver hermed til et ekstraordinært, vokativt eksempel på noget, som er langt større end en mandens partikulære liv og levned, uden at man fortaber sig i makrohistoriske almindeligheder.

Helt tilfældigt læste jeg samtidig med denne bog Junot Díaz' Pulitzer-vindende bog *The Brief Wondrous Life of Oscar Wao* (2007). Junot Díaz' bog er i modsætning til Palssons fiktion. Sproget og fortælleformen er meget anderledes, men ligesom

i *The Man Who Stole Himself* fortæller Díaz' (opdigtede) hovedpersoner også om de intime omkostninger ved en sort families ufrivillige rejse; i dette tilfælde fra Afrika over Den Dominikanske Republik til New York. Begge bøger fungerer som en slags familiebiografisk roadmovie, hvor hovedpersonerne vikles ind i verdenshistorien og steders mere partikulære tidsånd; en fortælleform, som har det med at fænge læseren. Dog med meget forskellige virkemidler og konsekvenser.

Faktisk foretrak jeg Palssons bog om slaven, der stjal sig selv. Hvorfor? Fordi der ingen tvivl var på noget tidspunkt om, at det var et reelt menneskeliv, vi fulgte, og at der derfor har været noget på spil for hovedpersonen og ikke blot forfatteren. Trods sætninger som: „It was scary to be out at night. Best not to be alone, and wise to avoid passing bars, where shady characters gathered to down their mysterious rum drinks“ (s. 50), hvor forfatteren tydeligvis er assisteret af sin egen fantasi i beskrivelserne af scenarier og detaljer, han ikke selv har bevidnet, er man aldrig i tvivl om, at denne mere fiktive fortælleform er baseret på en imponerende viden; i dette tilfælde om aften- og natlivet efter søndagsmarkedet i Christianssted på St. Croix i slutningen af 1700-tallet. Der bliver flittigt refereret til anden relevant litteratur, skriftlige kilder, retsprotokoller i København, skifteretten i Island osv. Man bliver sågar rullet ind i en jagt på mulattens hemmelige fader og dennes arvelige sygdom gennem personlige breve og dokumenter. Der indgår selvfølgelig en del gætterier i denne fortælleform, men det er helt bestemt meget kvalificerede gætterier, som fletter afgørende begivenheder sammen; for eksempel kan den skjulte fader sammen med en del andre historiske begivenheder have noget at gøre med, hvad der hændte Jonathan i København og senere på Island.

Derfor kan jeg også blive lidt træt af de steder, hvor Palsson fægter lidt rundt i humanvidenskabernes plageånd om, hvor meget man kan lægge til i den biografiske fortælling. „Every biography is thus a work of fiction. The biographer brings out what the past *may* hold“ (s. 226; original fremhævnings), som han skriver. Hvorfor kalde det fiktion, når det er så meget andet? Der er en verden til forskel på Junot Díaz' fiktive historie om Oscar Waos familie og Palssons fortælling om Jonathans familie. Det ville være ærgerligt at kalde dem begge fiktion, da de trods alt bevæger sig på forskellige virkelighedsakser og er af forskellig art. Jeg mener sådan set heller ikke, at Palsson definerer sit arbejde som fiktion ud over i nogle få sætninger, muligvis for at helgardere sig i konteksten af den reflektive tendens i antropologien. Men det gør det ikke mindre ærgerligt, for der er jo ingen, der stiller sådanne sandhedskrav, når mere teoretiske problemstillinger diskuteres.

Og for at slutte med det teoretiske har bogen også her meget at byde på. Palsson bruger Hannah Arendts begreb om ondskabens banalitet og udvider dette

til også at gælde i forhold til slaveriet; noget Arendt selv var modstander af (s. 210). Men efter at have været igennem Jonathans liv og levned, de indgroede dehumaniserende rutiner i slaveriet og ikke mindst det juridiske dilemma, som opstod, da han forsøgte at „stjæle sig selv“ (erklære sig en fri mand) i kongens København i starten af det 19. århundrede, tvivler man ikke på, at det giver mening at se på slaveriet med Arendts øjne. Derfor er denne bog nytænkende i både form og indhold og dertil bredt favnende. Det giver absolut mening at bruge den i undervisningen på en lang række fag på både bachelor- og kandidatniveau (antropologi, sociologi, historie, områdestudier på fag omhandlende alt fra kolonialisme og migration til antropologisk formidling og videnskabsteori), men så sandelig også som god læsning for enhver med interesse i en usædvanlig, godt fortalt familiehistorie.

*Regnar Kristensen
Tilknyttet Tværkulturelle og Regionale Studier
Københavns Universitet*